

משורר הענות והפדות (על ספרו האחרון של אברהם ברוידס ז"ל)

מ. עובדיהו

בבית הכואבים

„כל עוד עודי“, כך הכתיר אברהם ברוידס צרור שירייהדווי, מחויותיו בכתלי בית-החולים; לומר — כל זמן שהנשמה בקרבי והקולמוס בידי — אני לשירי ושירי לי.

שירת-קינה מן המיצר, שכמו נתקיימה בה מימרתו של היינריך היינה — „מייסורי הגדולים, אני עושה את שירי הקטנים“.

אברהם ברוידס, משורר הנעורים, העבודה והיצירה בציון הנבנית, מזמר זמירות האידיליה והפאסטוראלה של רועה בגליל, משורר הליריקה האינטימית של „מבית“ ונוות-הבית, של צער ונחת גידול בנים ובני-בנים; מפזם הזמר המרנין לילר ולטף, ומפייט הפיט האפי הרחב לקדומי נופי-מכורה, להוד מרחבי הנגב — שר, מעל ערש דוויי שירת האדם בצר לו מאד.

הויית בית-המדווים שבכתליו שרויים אחים-לצרה, נוקקו לה בספרות-העולם גדולים כתומאס מאן („הר הקסמים“), ג. דוהאמל („חיי המעונים“), א. צ'יכוב, קנוט האמסון ועוד. ובספרותנו, ייחד לכך יריעה רחכה דוד פוגל („בבית המרפא“), וסיפורים ארוכים וקצרים — ג. שופמן, ש. טשרניחובסקי, א. ברש ואחרים (סדרת רישומים מבית-החולים העלה גם הח"מ). כל אלה נכתבו בפרווה, ואילו בשירתנו, בה הוקדש מקום מועט לנושא זה, מתבלט מחזור-שיריו זה של

ברוידס בית-רשאת

„בבית המכאוב המלכד, הגואה וצורף“, ברית-לכב למשורר עם אחים-לסבל, והוא רואה עצמו מצווה לזעוק שוועת החנוקה. אנקת מוכי-הגורל, ששתה עליו סביב-חיתוך-ניב חדש לה בפי המשורר, קצת אחר, מכפי שידע קולמוסו עד הנה. קצב כבד, מהלומות קורנס.

אם בסידרת שירים קודמים, קשר כמעטים במשורריו, כדוגמת פייטן, „אשת חייל מי ימצא“ — כתר לראש הרעיה, אם-בניו, עתה יכרע ברך לפני אשת-בריתו, תומכת גורלו, „יפת-סבר, אשת אומן ויקר“, אשר באהבה ובאומץ תכתף משאווי-סבל אישה ואלופה.

כאן בבית-הכואבים, הרחק מסאון החיים בעולם-החוץ, הנוהג כמנהגו, בא המשורר בסוד נשמתו, עושה חשבון נפשו, שעד חקרה לא הגיע; „אערוך מסעות אל נפשי / ועד מסתריה לא באתי“. ואף זאת: כאבות-אבותי, אשר שטחו תחנונם לפני יושב-מרום — „ככלות כוחנו אל תעזבנו“, וסיומו — „ורוח קדשך על תקח ממני“, מפי המשורר תחינתו: „יהיה עמדי, אלוהי בת-שיר“.

בבשירות-תפילות י. צ. רימון ומרדכי טמקין, כן ברוידס בשירייהדווי מתרפק על אביו שבשמים: „אבי הכל, ראה בנך נפול, כורע במוסד“.

אף אם כבר בימים מקדם עלתה שוועת מגילת יסורי-איוב, זעקת עינויי „התופתה“ לדאנטה, הרי חדשה מגילת-המדווים של כל אדם בכל דור ודור, וכן

„השיר הנכאב לעולם הוא חדש“, כשם שאינו דומה אדם לאדם, כן אינו דומה מכאוב למכאוב.

אכן, ישנה נקודת־מכאוב, שהיא מעבר לכל זמן ומקום, כי סבל־אנוש הוא ללא חייץ וגבולות יבשות וימים: יש נקודת־מכאוב, בה זרע־לב נטמן/ לנצח יתנובב מעבר לכל זמן. כאן הנך נזכר בויליאם סארויאן, הסופר הארמני־האמריקני, אנין־העט, אשר למשמע בכיו של תינוק ברובע הסיני במטרופוליית גורדי־השחקים, יהרהר. „בכל כדור־הארץ בוכים ילדים בשפה אחת...“

בשיר־הסיום, „כל עוד עודי“, שבשמו הוכתר אוסף־השירים, בא המשורר בסוד הפיוסין והנוחם:

כָּל עוֹד גִּבְעוֹל אֵלַי זְרוּחַ נִשְׁקָף,
כָּל עוֹד פְּרָפֶר
תָּמִים עָף לְנַגְדִּי,
כָּל עוֹד בְּמִשׁוֹכְתוֹ יָרִיעַ כְּאֵן נְכָדִי,
הַכֵּל יָפֵה וְטוֹב
כָּל עוֹד עוֹדִי

שירת־יחיד ממעמקי הדווי היא, ההופכת נחלת רבים, אשר בצרת המשורר להם צר, ובתקוותו להם תקווה. והלא זה ייעודה של שירה, אורה ואמיתה.

איש האמונים

אברהם ברוידס היה כל ימיו מאנשי־האמונים שבקרבו — חלוץ ומשורר עברי, שעמד בכל תמורות הזמנים, לא המיר ערכים ולא עטפם במרכאות, לא החליף עורו ולא עימעם אורו, אור אדם ומשורר. אורו, זה חיוכו הטוב, נשמר לו ביחוד במשך כשלושים שנות עיסוקו בצרכי ציבור הסופרים, כמזכירה הכללי של האגודה, עם ששמר אמונים לתחומי כהונתו, שימש את חברי האגודה לא „כמוכיר מטעם“, אלא כמוכיר מטעם לבבו, באהבה תמה לכל משפחת־הסופרים, תוך דביקות ביסודות שנחל מראשונים ושלמים, וביאליק בראש.

הכל יודעים כמה אורך־רוח וטאקט והבנה דקה מצריך מגעיו־משא יוסיוס עם סופרים, האגוצנטריים וקאפריזיים מטבעם. מאבקים וחיכוכים הם גילויים בלתי־נמנעים בכל מסגרת חברתית, בכל מקום שמסובין בני־אדם בצוותא; כל שכן — בין אנשי־עט אינדיבידואליסטים פאראקטלאנס, שכל אחד מהם „לבדד ישכון“, שכן מטבע ברייתם, קשה לעשותם אגודה אחת.

אין כאנשי־רוח נתונים לסערות־רוח ולהט ויכוח. אלא שגם מחלוקת־לשם־שמים לעולם אינה נקייה ממאבק יצרים אישיים, ברוח — „כל הגדול מחברו — יצרו גדול הימנו“. וברוידס עשה גם במחיצת אריות שבחבורה, ולא אחת ראשו בלוע האריה...

במלאכתו הקשה בכתלי האגודה עמדה לו, כאמור, השפעתו של ביאליק, אבי האגודה ומכון צעדיה למראשית — ומידת החסד והאהבה למשפחת הסופרים העברים. אולם, בהשפעה ובהקרנה בלבד, לא סגי. יקרת־הסגולה האישית שעמדה לו לברוידס במשימתו זו לכל אורך השנים, עיקרה בכך, שהוא נמנה עם המעטים אשר לבם ועטם שווים, שאין חייץ בין השיר והשר, בין המשורר והאדם. והיא שעמדה לו, שגם כאשר הסתעפו האגודה ומפעלותיה, כאשר שגשג „בית־הסופר“ לקומות מעלה ומטה, וגדל המנגנון בייעול ובמיכון — לא נהפך מזכיר־האגודה ל„רובוט“, לא זנח ולא שכח המזכיר את אשר חרת

המשורר על לוח-לבבו ועל לב שירו — „מאדם לאדם“. תמיד נתן עינו ולבו לרוח החיה של הבית, לאדם היוצר, על נהיותיו ולבטיו, לסעדו בלב שלם. אכן, מבעלי המזג הטוב היה, מבעלי הדבק הטוב — לידבק לאחווה וריעות. ברם, כשם שתואר הפשטות, שהדביקו פעם לשירתו „פשט את הרגל“ ונתבדה, מאז העמיקה מענית-שירתו בתכנים ובצורות — כך פשטנית מדי הגדרת הפשטנות של ברוידס האדם שכן „רוח נמוכה“ זה שמנו בזרעו של אברהם אבינו — אין כמוה לגובה.

למראשית שירו התם המתרונון ועד אחרון שירו הנכאב, משורש כאבו של ברנר, שמר אמונים לעם, למכורה, לאדם בכל תמורות הימים, כשם כרך שיר „מאדם לאדם“, שהוכתר בפרס-ברנר.

